

ubij, zakolji da ništa ne postoji

Novinarka i urednica emisije *Insajder* Televizije B92 Brankica Stanković dobila je dvadesetčetverosatnu policijsku zaštitu poslije prijetnji smrću upućenih preko interneta, ali i preko grafita na beogradskim zidovima, nakon emitiranja prve epizode serijala pod nazivom *(Ne)moć države* o vođama navijačkih grupa. Nakon zadnje emisije, na *Fejsovom* profilu stigle su i prijetnje silovanjem, klanjem, ubojstvom. Većina uhićenih zbog otvorenih prijetnji Brankici Stanković, kao i oni prikazani u serijalu, nemaju više od dvadeset i pet godina.

Insajder pogledajte na: www.b92.net/video/videos.php?nav_category=906

Razgovarala: Stela Jelinčić

Mogu zamisliti da Zagrebom hara pet puta više BBB-a, standardno zadojenih i primitivnih, da postoje još tri do pet Mamića i tri do pet garnitura nogometnih uprava, pet puta više elektroničkih medija i isto toliko puta više minutaže u duhu emisije "Volim nogomet". Mogu zamisliti da se godišnje oko nogometa ubije nekoliko ljudi, a nekoliko desetina osakati, da se sistematski, svake nedjelje i srijede, razbije komadić grada. Mogu zamisliti da bih se tada iselila iz Zagreba.

Nema više Beograđana kojima se nije zgadila razularena gomila. Ali kad kažem razularena, postavlja se pitanje - tko ju je dosad ulario i zašto. U dvadesetak godina, otkako im je Arkan, početkom devedesetih, "bratoubilačke" parcijalne navijačke razloge njihovog postojanja ujedinio pod zastavama "viših" ciljeva, najmanje pet puta su ulareni pod različite političke samare. I uvijek bili nasamareni. Svakoj političkoj garnituri bili su pijuni. Odgrizali bi ruku koja ih je hranila i okretali se od Miloševićeva do Ševomilića, prigodno mijenjajući pjesmicu: *Spasi Srbiju i ubij seeee*. Nema toga tko ih barem nekad nije obožavao. Svi, od opozicije do desnice, od patrijarha do kumice, od djeteta do ludnice. I uvijek je bilo tako, do novog autogola. Svi smo mi Ratko Mladić, Radovan Karadžić, Mirko Norac i Ante Gotovina, urlaju repertoarno onima koji bi to samo šaptali kad već ne mogu a da to ne misle. Sad s tribina Brankici Stanković recitiraju: *Otrovna si kao zmija, proći ćeš ko Čuruvija, kurvo Brankiceeee, kurvo Brankiceeee*. Sad više ne tetoviraju Draže Mihajlović i poglavnike po svojim tijelima žgoljavim, nego tijelima u najboljoj sletskoj tradiciji, tetoviraju kukaste križeve u naše kolektivne identitete. Pjevaju: *Ubij, ubij Srbina i Ubi, zakolji, da Šiptar ne postoji*.

Eto, to su navijaštva. Navijaštva svih vrsta za koja su ljudi spremni život dati - plemenska lojalnost, simbolički rituali, kakakve legende, idoli, epske bitke, duboki osjećaji pripadnosti, navijačke boje, svi ti svjetovi parcijalnog daltonizma u kojima se vide samo boje svojih klubova i boje svojih nacija. Neka cvjeta osam milijuna ili četiri milijuna jednobojnih cvjetova! A koje se vrijednosti nude da budu truli stupovi zdravog društva? Obitelj, kojoj se ne provjerava kvaliteta, nego je vrijednost *per se*, ili bolja budućnost s utopijama u stoljeću sedmom ili četrnaestom, ili naraštaji koji se već s pubertetom promeću iz plačljivih utvara u osvetnike, ili sakramentalno kodirana navigacija kroz život, ili novoprigrbljeni kumiri - novac, slava, uspjeh - pred kojima se kleči. Kakvi su putokazi licemjernih vjera, poraznih prošlosti i slijepih budućnosti? Vode u barbarizam - oprezivanje drugih sobom.

Ti, Brankice, svoju avanturu razotkrivanja kao puta do istine radiš u okviru emisije *Insajder*, na televiziji B92. Kojim temama si se dosad bavila i koje su izazvale najviše pozornosti? Je li to možda ona o Draganu Džajiću, direktoru Crvene zvezde? Lani su ga nešto, kao, hapsili, bila je to velika vijest, činilo se kao uspjeh, ali vrlo brzo su ga i pustili. Sad on tuži policiju. Je li *Insajder* tvoja strast, ovisnost?

Jedino što me zanima i čime se želim baviti jest istraživačko novinarstvo i teme o kojima se ne govori javno. Možda je to i strast i ovisnost istovremeno. Radila sam to najprije na Radiju B92, od 1997. do 2004., a onda sam prešla na TV B92, gdje radim *Insajder*. Teme su bile ubojstvo Zorana Đinđića, tajne službe, ratni zločini, iznošenje novca na Cipar u vrijeme sankcija, šverc cigareta, korupcija, građevinska mafija, nogometna mafija, pravosuđe... I evo, posljednji serijal *(Ne)moć države*. O ekstremnim navijačima.

U najužem timu *Insajdera* ima nas četvero. Vjerujem da je ljudima teško shvatiti da postoje neki "luđaci" koji su spremni raditi non-stop da bi emisija bila dobra. Nema tih novaca kojima netko može platiti tu vrstu stresa i predanosti. Ponekad se po dva dana ne spava. To je naš izbor i mislim da zbog takvog fanatizma i uspijevamo napraviti emisije koje ne samo da su jako gledane, nego se mjesecima i prepričavaju. Državne institucije nekada reagiraju, a nekada ignoriraju objavljeno. A što se tiče hapšenja Dragana Džajića, čudno će zvučati, ali to nema nikakve veze s *Insajderom*. Naime, nakon prve epizode serijala o nogometnoj mafiji, koji smo pripremali osam mjeseci, već je sljedeći dan uhapšen čovjek kojeg nismo niti spomenuli (Bata Kan Kan). Zatim, kad smo u sljedećem dijelu serijala tek najavili da ćemo se baviti Zvezdom i Partizanom, već je sljedeći dan bio uhapšen Dragan Džajić. Izgledalo mi je kao da sve "luđake" ovog svijeta država hoće okrenuti protiv nas - jer *Insajder* se emitirao ponedjeljkom, a oni su hapsili utorkom, pa su ljudi mogli steći dojam da je *Insajder* policijska emisija, što nema veze s mozgom. Čak sam od glavnog urednika tražila da prekinemo emitiranje serijala. Država je očigledno koristila situaciju da cijela Srbija priča o *Insajderu* - jer svi mediji i inače prenose dijelove emisije. Ipak smo odlučili nastaviti raditi onako kao što smo i zamislili i uopće se ne obazirati na takve reakcije. A to otprilike i jest naše pravilo - ne obaziremo se ni na prijetnje ni na reakcije, nikome ne vjerujemo, sve provjeravamo po sto puta prije nego što objavimo i nema zaštićenih. To znaju svi koji su barem jednom imali priliku vidjeti kako radimo.

Ovih je dana u svim medijima, u kafićima, na tulumima, dakle u središtu pozornosti javnosti – tvoj serijal *(Ne)moć države*, u kojem si otvorila i krajnje oštro postavila kompleksan problem nasilja navijača i huligana, odnosno problem nasilja na ulici koje nije uobičajeno racionalno motivirano, recimo politikom ili kriminalom, nego je naizgled iracionalno. Navijačko divljanje evidentno je eskaliralo toliko da se o tome više šutjeti nije moglo, ma koliko se o tome šutjeti željelo, ali otvorio se i posve nov problem – problem javnoga govorenja o tome. Naime, kad si se ti u maniri istraživačkog novinarstva, bolje reći analitičkog, pozabavila tim problemom, zapljusnule su te prijetnje ubojstvom, tako da ti je dodijeljena policijska zaštita. Čaršija priča da kad se Brankica Stanković pozabavi nekim problemom ili aferom, tužilaštvu tek tada padne na pamet da bi se i ono moralo time baviti. Izgleda da ti baš znaš dobro zakukurikati. Sve probudiš, samo što mnogi trljaju oči i misle da su mogli spavati i dalje i dulje.

Bojiš li se sudbine pijetlova koji “prerano” kukuriču?

Klasična zamjena teza u Srbiji! Problem su oni koji svoj posao rade, a nisu problem oni koji ne rade. Teorija zavjere od strane onih kojima *Insajder* smeta postala je nekako normalna. Vidjela sam neke glupe komentare o tome da je ta tema odrađena po nalogu države. Stvarno ne znam da li da se smijem na takve gluposti ili da im svima kažem – pa da imate barem malo mozga vrlo lako biste mogli zaključiti da u *Insajderu* nema zaštićenih. Pogledajte sve serijale, pa ćete vidjeti da ne postoji osoba, stranka ili bilo tko koga smo preskočili i čija odgovornost nije dovedena u pitanje. Kako uopće netko može imati takvu idiotsku ideju da je nešto napravljeno po nečijem nalogu i da se *Insajder* bavi nekom temom baš *tada i tada*? A nitko ne postavlja pitanje zašto se ostali mediji i novinari ne bave tom temom. Svakom novinaru koji hoće doći do informacija – može to učiniti. Pitanje je samo želi li to ili ne želi. Eto, mi smo odlučili napraviti serijal o ekstremnim navijačima kada je u centru Beograda ubijen francuski državljani Brice Taton, i kad je bilo javno priopćeno da su ga navijači Partizana pretukli, a on od posljedica poslije deset dana preminuo. Ne znam kome tu što nije jasno? Bilo me sram što živim u gradu u kojem nekim nasilnicima usred bijela dana padne na pamet da prebiju nekog stranca. Zar nije posao novinara da javnosti prikaže ono što mnogi pokušavaju sakriti? Novinari i postoje zbog javnosti. A javna je tajna godinama da se pojedinci iz navijačkih grupa zapravo iza grupa samo skrivaju, a ustvari se bave kriminalom. Počeli smo istraživati tko su vođe

brojnih navijačkih grupa i podgrupa Zvezde, Partizana i Rada, čiju je zabranu tražilo republičko tužilaštvo. Došli smo do zapadajućih podataka i sve smo to objavili.

Kako je živjeti pod policijskom zaštitom? Kakav je osjećaj čuti s tribina tisuće glasova kako urla: “Brankice, kurvo, ubit ćemo te, razbit ćemo te...” Tko te hrabri, a tko ti govori: Daj, ženo, ostavi se toga, glava ti je u torbi?

Više ni ne obraćam pažnju na takve gadosti koje dolaze s tribina ili na poruke koje dobivam *mailom*. Imam dojam da je teže svima oko mene nego meni. Najdalje su otišli navijači Partizana kada su mi poručili da ću proći kao novinar Slavko Ćuruvija koji je ubijen 1999. Uz sve to su na stadion donijeli i neku plastičnu lutku odjevenu u donje rublje, koju su donarali u glavu, šutirali je i bacali po tribini. Pogubili su se jer se, eto, netko usudio nazvati ih pravim imenom. Nitko ih nikada nije dirao i zato je sva njihova mržnja sada fokusirana na mene. To je samo dokaz koliko su bili bezbrižni, državne institucije njima se nisu bavile, svi su se pred njima sklanjali. Sada su o mnogima od njih izašle u javnost fotografije i informacije, krivična djela za koja su osumnjičeni, 100 krivičnih prijava koje nikada nisu procesuirane do kraja – i to ih je užasno iznerviralo. Objavili smo i imena sudaca i tužilaca u predmetima koji se razvlače. Ovo je prvi put da moram imati policijsko osiguranje, što pokazuje koliko su ti ljudi opasni.

U ovom slučaju mediji su se prihvatili toga da budu zvonari na uzbunu, ali koliko su mediji zavjerom šutnje ili krivim govorjenjem kroz najmanje dva desetljeća kumovali samom problemu? Može li se reći da su mediji u ovom slučaju “svjedoci pokajnici”? Imaš li sad, u sučeljavanju s ovim problemom, podršku u novinarskim krugovima ili si usamljena vučica?

Ovo je, čini mi se, prvi put da i svi mediji i cijela javnost reagiraju jedinstveno. Izgleda da je svima jasno da bi šutnja i ignoriranje bili suučesništvo. Poslije toliko ubojstava u Srbiji više nitko nema pravo šutjeti. Premda, cijela se priča pomalo okrenula. Javnost se sad više brine zbog prijetnji meni nego zbog informacija koje su objavljene u *Insajderu*.

Očigledno je da u svim ovim našim tranzicijskim društvima caruju hobotnice. Hrvati sad pomalo shvaćaju da kad zli pipci premrežuju, oni premrežuju sve društvene sfere. Korupcija u hrvatskom slučaju i razuzdana čaršija u srpskom slučaju – dva

su “sistemska zla”. Navijačko divljanje ne bi bilo problem tek po samoj svojoj pojavnosti, ma koliko ta pojavnost bila ružna ili u nekom ekscenoznom slučaju čak i tragična, da to divljanje nije organizirano i da nema logistiku. I u hrvatskom i u srpskom slučaju, prateći pipke, dolazi se najprije do policije, pa onda do sudstva, pa na koncu do visoke politike. Prateći pipke dolazi se do glave. Čujem da su odmah nakon emitiranja uslijedila hitna hapšenja. Hoće li optimizam koji se sad osjeća biti kratkotrajan? Je li to samo plima informacija ili se nešto ipak mijenja?

Oni koji su uhapšeni, uhapšeni su zbog prijatni novinarima *Insajdera*. To je jasna poruka države da nitko u 21. stoljeću nema pravo prijetiti bilo kome, pa ni novinarima. Problem je, međutim, u tome što nitko do danas nije reagirao na sve one informacije koje su objavljene u *Insajderu*.

Nevjerojatno mi je da je u Srbiji nedavno bio zabranjen *gay pride*. I to zabranjen da bi se tako zaštitilo te “drugačije”. Nije li to potpuni debakl liberalnog građanskog svjetonazora u kojem se samo poštuje ustav i zakon protiv diskriminacije? Slušajući u *Insajderu* o toj temi tvog ljutiti glas, shvatila sam koliko neki mladi čovjek može imati snažnu želju za bijegom s ovih prostora. Onda se kuka zbog odljeva mozгова jer, naravno, ono što ostaje u glavama nakon odljeva mozgov je – slama. Ali shvatila sam i da je taj *gay pride* samo povod jednoj zastrašujuće velikoj i moćnoj grupaciji mladih ljudi da iskaljuje neko svoje “pravovjerje” i da im za to “pravovjerje” čak i ne treba povoda. Pomislila sam tada da je obrazloženje zabrane bila demagoška floskula, ali sad – kad sam u tvom zadnjem *Insajderu* vidjela s kolikom isključivošću, agresivnošću i s koliko malo povoda, a puno uspjeha, ti socijalno-patološki tipovi utjeruju tradicionalni *straight* u duše i tijela najmlađeg srpskog naraštaja – zgrozila sam se. Njihova militantnost, njihova retrogradnost i prije svega njihov utjecaj – fascinantni su. To da su vezani nekom ljubavlju za neki klub isto je tako samo beznačajan provizorij. Gotovo da je pogrešno smještati ih uopće u orbitu nekog sporta, nekog fanatiziranog navijaštva – oni su nešto puno gore. Oni su ljudi koji se ravnaju po kompasu u kojem je igla od drveta. Šljivovog, naravno. Ima toga i u Hrvatskoj, i u Engleskoj, i svugdje, ali po masovnosti i utjecaju, ovo je, čini mi se, vrlo srpski fenomen. Sve su to dvadesetogodišnjaci, gotovo redom imaju na desetke kaznenih djela, pa će dekadenci-

ja ove generacije trajati izgleda desetljećima. U čemu je njihova privlačnost da budu nekome uzori? Kakav je sociopsihološki profil tih ljudi?

“Parada ponosa” službeno nije zabranjena. Bilo je predloženo da se održi u Novom Beogradu, jer u centru, kako je priopćeno, državne institucije nisu mogle sudionicima jamčiti sigurnost parade. To je u prijevodu značilo da se država povukla pred ekstremistima, a poražavajuće je da se nitko ne smije ili ne želi suprotstaviti nekome tko danima javno prijeti i poziva na linč. Zar su oni jači od države? Gej-parada nije samo pitanje homoseksualaca, nego je trebala pokazati da je u Srbiji dozvoljeno pravo na različitost. Ti ljudi kojima je dozvoljeno da prijete – isti su oni kojima je idol nekada bio Arkan, poslije njega Legija, pa onda Karadžić i Mladić. Pravi krivci su licemjerni političari koji se dodvoravaju Srbiji koja glasa na izborima, umjesto da tu i takvu Srbiju mijenjaju. Zlo mi je od njih. Kakav je to patriotizam u ime kojega se danas ruši i pali vlastiti grad, ambasade, u ime kojega se prijete i poziva na ubojstvo i linč, kao što se još jučer u okrilju ratova i sankcija, pod plaštem patriotizma pljačkalo i ubijalo? Lideri desničarskih organizacija, koji redom imaju između dvadeset i trideset godina, govore naručene tekstove. Netko ih je naučio što trebaju reći, a oni slijepo u to vjeruju. A vjeruju zato što nikada nisu snosili posljedice za ono što su radili iz tih uvjerenja. Skandiraju “Kosovo je srce Srbije!”, a pojma nemaju što to znači i baš ih briga za Kosovo.

Rekla sam tisuću puta i ponovit ću – ne pada mi na pamet da se sklanjam od takvih ekstremista i huligana. Samo radim svoj posao, pa neka se oni sklanjaju od mene ako im se to ne sviđa.

INSAJDEROV SERIJAL O NAVIJAČIMA ĆE SE NASTAVITI. MINISTAR POLICIJE OBEĆAO JE DA ĆE U GODINI KOJA JE PRED NAMA RIJEŠITI PROBLEM HULIGANA. VLADA JE USVOJILA “NOVI ZAKON O HULIGANIMA”. ZBOG IZRAVNIH PRIJETNJI I OTVORENOG POZIVANJA NA UBOJSTVO, UHIĆENI SU: NEMANJA BOGDANOVIĆ (22), NEMANJA ODALOVIĆ (19), BOJAN GLIŠOVIĆ (19), MILAN GUDOVIĆ (23), GORAN KLJEŠTAN (33), ALEKSANDAR PERIŠIĆ (28), A JOŠ TRI-DESETAK OSOBA PRIVEDENO JE DO ZAKLJUČENJA OVOG TEKSTA. BRANKICA STANKOVIĆ JOŠ UVIJEK JE U ŽIVOTNOJ OPASNOSTI. IMA DVADESETČETVEROSATNU POLICIJSKU ZAŠTITU.